

SPLOŠNO O ZAKONSKI ZVEZI

I. SPLOŠNE DOLOČBE

- zakonska zveza temelji na **svobodni odločitvi zakoncev, da bosta sklenila zakonsko zvezo**
- zakonca sta **enakopravna**
- **družba skrbi** za pomoč pri izvrševanju roditeljske pravice, za pripravljanje ljudi na skladno družinsko življenje in pomoč v njihovih medsebojnih razmerjih (*odpravljen je obvezen obisk svetovalnice pred sklenitvijo zakonske zveze*)
- **zakonska zveza** je z zakonom urejena življenjska skupnost moškega in ženske (3/1)
- zakonska zveza je samo tista življenjska skupnost, ki jo **zakon kot tako priznava**, ki izpolnjuje določene pogoje

ZAROKA

- **zaroka** je sporazum moškega in ženske, da bosta sklenila zakonsko zvezo
- ZZZDR **ne ureja zaroke**, po našem pravu zaroka **ni pravni institut**
- iz zaroke **ne nastane pravno razmerje**, ki bi imelo družinskopravne posledice
- pred obredom pa je **treba prijaviti nameravano sklenitev zakonske zveze matičarju**, predložiti dokazila, določiti datum, kraj... – taka prijava je podobna zaroki
- **za povrnitev stroškov**, ki nastanejo v zvezi z zaroko in pričakovano sklenitvijo zakonske zveze, veljajo **pravila obligacijskega prava** (*odškodninsko in reparacijsko pravo*)

SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE

I. POGOJI, KI MORAJO BITI PODANI OB SKLENITVI ZAKONSKE ZVEZE

- ZZZDR pozna **3 vrste pogojev**, ki morajo biti podani ob sklenitvi zakonske zveze:
 - pogoji za sklenitev zakonske zveze
 - pogoji za veljavnost zakonske zveze: zakonski zadržki in drugi pogoji za veljavnost
 - zakonske prepovedi

POGOJI ZA SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE

- zakonsko zvezo sklepa **osebi različnih spolov** (*šteje zakon za zakonsko zvezo samo skupnost moškega in ženske*)
- bodoča zakonca morata **izraziti svoje soglasje** za sklenitev zakonske zveze (*ni nujno, da izjava ustreza resnični volji*)
- osebi, ki sklepa zakonsko zvezo, to izjavita **pred pristojnim organom** in na **način, ki ga določa zakon**

POGOJI ZA VELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE

ZAKONSKI ZADRŽKI (*negativni pogoji – ne smejo biti izpolnjeni da je zakonska zveza veljavna*)

POMANJKANJE SVOBODNE PRIVOLITVE

- oseba, ki sklepa zakonsko zvezo, ne sme biti v to **prisiljena** (*privolitev zaradi strahu povzročena z resno grožnjo*)
- oseba, ki sklepa zakonsko zvezo, ne sme biti v **zmoti**
 - zmota v fizični osebi: zakonec misli, da sklepa zakonsko zvezo s pravo osebo, a jo sklene z napačno osebo
 - zmota v civilni osebnosti: zakonec sklene zakonsko zvezo z določeno osebo, ki ni oseba, za katero se izdaja
 - zmota v bistvenih lastnostih zakonca: pomembne lastnosti enega zakonca, ki bi odvrnile od sklenitve zakonske zveze, če bi zanje vedel (*nevarna bolezen, spolna nesposobnost, nosečnost žene z drugim, zatrjevana nosečnost, ki je ni bilo...*)

ZADRŽEK MLADOLETNOSTI

- zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki še ni stara 18 let
- izjemoma lahko sklene zakonsko zvezo mladoletnik **z dovoljenjem CSD** iz utemeljenih razlogov (*nosečnost neveste*) in če je mladoletnik dosegel telesno in duševno zrelost, da bo lahko izpolnjeval pogoje, ki nastanejo s sklenitvijo zakonske zveze – v tem primeru gre za **dispenz zadržka mladoletnosti**
- **najnižja starost** mladoletnika, ki se dopušča za spregled mladoletnosti je **15 let**
- mladoletnik, mlajši od 15 let, niti z dovoljenjem CSD ne more skleniti zakonske zveze
- sklepanje zakonske zveze je strogo osebni akt, zato se zahteva **vsaj delna poslovna sposobnost**
- preden **CSD** dovoli sklenitev zakonske zveze, **zasliši**: mladoletnika, njegove starše oz. skrbnike, osebo, s katero namerava skleniti zakonsko zvezo

ZADRŽEK OBSTOJEČE ZAKONSKE ZVEZE

- zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki je že oz. je še poročena

ZADRŽEK SORODSTVA

- zakonske zveze ne moreta skleniti **sorodnika v ravni črti** in **sorodnika v stranski črti do 4. kolena**
- **dispenz zadržka sorodstva** – CSD lahko iz utemeljenih razlogov dovoli sklenitev zakonske zveze med bratrancem in sestrično, čeprav sta to sorodnika v stranski črti v 4. kolenu
- med seboj se ne moreta poročiti posvojitelj in posvojenka oz. posvojiteljica in posvojenec

TEŽJA DUŠEVNA PRIZADETOST

- zakonske zveze ne more skleniti oseba, ki je **težje duševno prizadeta** ali **nerazsodna** (*duševna bolezen, slaboumnost*)
 - takšna oseba ne more pravilno razumeti pomena zakonske zveze in njenih posledic – defekt razuma
 - takšna oseba ne more ravnati v skladu s pravilnim dojemanjem – defekt volje
- **trajna duševna prizadetost** povzroči **neveljavnost zakonske zveze**, četudi je imela oseba v času njenega sklepanja svetli trenutek (*lucidum intervallum*)
- tudi **trenutna nerazsodnost** (*hipnoza, pijanost*) v času sklepanja zakonske zveze ima za posledico **neveljavnost zakonske zveze**, ker volja prizadete osebe ni bila svobodna

DRUGI POGOJI ZA VELJAVNOST (*pozitivni pogoji – morajo biti izpolnjeni da zakonska zveza velja*)

NAVZOČNOST OB SKLENITVI ZAKONSKE ZVEZE

- ob sklenitvi zakonske zveze morata biti **navzoča oba zakonca** ali **en zakonec in pooblaščenec drugega**
- enega zakonca lahko pri sklenitvi zakonske zveze zastopa pooblaščenec, ampak samo v posebno utemeljenih primerih, če to dovoli občinski organ, ki vodi matične knjige za naselje, kjer se sklepa zakonska zveza

NAMEN USTVARITI ŽIVLJENJSKO SKUPNOSTI

- če ima le en zakonec drugačen namen kot ustvariti življenjsko skupnost, gre za **miselni pridržek**, ki ga **ne upoštevamo** – velja, kot da je pogoj namena skupnega življenja podan pri obeh, zakonska zveza **je veljavna**
- če imata oba zakonca drugačen namen kot ustvariti življenjsko skupnost (*dedovanje, pridobitev državljanstva*), gre za **simulirano sklenitev zakonske zveze** – takšna zakonska zveza **ni veljavna**
- če oba zakonca nista imela namena ustvariti življenjske skupnosti, ampak sta **po sklenitvi zakonske zveze vseeno vzpostavila življenjsko skupnost**, je zakonska zveza **veljavna**

ZAKONSKE PREPOVEDI

RAZMERJE SKRBNIŠTVA

- **skrbnik** in **varovanec ne moreta skleniti zakonske zveze**, dokler traja skrbništvo
- če skleneta zakonsko zvezo kljub tej prepovedi, zakonska zveza ni neveljavna, ampak **skrbništvo preneha**
- če **CSD** iz utemeljenih razlogov **dovoli sklenitev zakonske zveze** med skrbnikom in varovancem **skrbništvo še naprej obstaja** – razen če gre mladoletnik, ki s sklenitvijo zakonske zveze pridobi popolno poslovno sposobnost

RAZMERJE NEPOPOLNE POSVOJITVE

- **posvojitelj** in **nepopolni posvojenec ne moreta skleniti zakonske zveze**
- če skleneta zakonsko zvezo kljub tej prepovedi, **nepopolna posvojitev preneha**
- to velja samo za nepopolne posvojitve, ki so bile sklenjene v preteklosti, ko je veljal še Temeljni zakon o posvojitvi

II. OBLIČNOST SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE

OBLIČNOST

- obvezna je **civilna sklenitev** zakonske zveze (*poroka po predpisih verskih skupnosti nima pravnih posledic*)
- pred **pristojnim organom** oblasti (*upravna enota*)
- v **svečani obliki**
- sklepanje zakonske zveze je **javno**
- sklepanje zakonske zveze mora potekati v **posebnih prostorih** (*izjemoma izven*)
- ob sklenitvi morajo biti **navzoči**: oba bodoča zakonca, dve priči, pooblaščen oseba, matičar

NAMEN OBLIČNOSTI

- **poudariti velik družbeni pomen** zakonske zveze za zasnovane družine
- **olajšati dokazovanje** sklenjene zakonske zveze

PRISTOJNOST ZA SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE

- **stvarna pristojnost**: za sklepanje zakonske zveze je pristojna upravna enota
- **funkcionalna pristojnost**: upravna enota svojo pristojnost delegira občini, tako da akt sklenitve zakonske zveze opravi pooblaščen oseba občine
- **krajevna pristojnost**: ni določena, bodoča zakonca samo prijavita namen skleniti zakonsko zvezo matičarju, ki vodi poročno knjigo za naselje, kjer želita skleniti zakonsko zvezo

POSTOPEK ZA SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE

PRIPRAVLJALNA FAZA

- bodoča zakonca **prijavita namen sklenitve zakonske zveze** matičarju
- **prijava**: izjavita, da sklepata zakonsko zvezo svobodno, da obstajajo pogoji za veljavnost, predložita listine, potrdila

FAZA SKLENITVE ZAKONSKE ZVEZE

- ugotovi se **istovetnost** bodočih zakoncev
- **preizkusi se pogoje** za sklenitev in veljavnost zakonske zveze
- prebere se določbe zakona o **pravica in dolžnostih zakonca** (44 – 50)
- vsakega nupturienta se posebej **vpraša, ali želi skleniti zakonsko zvezo**
- zakonska zveza je sklenjena, ko **oba pritrdilno odgovorita**
- pooblaščen oseba razglasi, da je zakonska zveza sklenjena
- matičar to dejstvo vpiše v rojstno in poročno knjigo (*vpis ni konstitutiven*)

SANKCIJE ZA KRŠITEV ZAHTEV OBLIČNOSTI

- sankcija za kršitev predpisov o obličnosti se ravna po pomembnosti predpisa, ki je bil kršen.

- **zakonska zveza je neveljavna:**
 - če sklene zakonsko zvezo organ, ki ni pristojen
 - če ni ustne pritrditve zakoncev
 - če so odsotne priče
- **zakonska zveza ne niti neveljavna niti veljavna**
 - če se sklene zakonska zveza predpisih posameznih verskih skupnosti, gre za t.i. "ne-zakon"
- **zakonska zveza ni neveljavna:**
 - če ni navzoč matičar
 - če je opuščen vpis v matično knjigo, vpis ni konstitutiven, se opravi le zaradi dokazovanja (*ad probationem*)

PRAVNE POSLEDICE ZAKONSKE ZVEZE

I. SPLOŠNO

- pravne posledice zakonske zveze nastajajo **na dveh področjih:**
 - na osebnem področju nastajajo osebnepravne posledice
 - na premoženjskem področju nastajajo premoženjskopravne posledice
- pravne posledice se izražajo v medsebojnih razmerjih med zakoncema in v razmerjih zakoncev do tretjih oseb

II. OSEBNO PRAVNE POSLEDICE ZAKONSKE ZVEZE POSLEDICE OSEBNEGA STANJA ZAKONCEV

SPREMEMBA OSEBNEGA STATUSA

- s sklenitvijo zakonske zveze se osebni status spremeni iz "samski" v "poročen"

SPREMEMBA OSEBNEGA IMENA

- s sklenitvijo zakonske zveze se **spremeni priimek enega ali obeh zakoncev**
- zakonca morata ob sklenitvi zakonske zveze **sporazumno določiti priimek**
- glede priimka otroka starša odločita skupno in sporazumno – če se ne moreta sporazumeti o tem odloči CSD

PRIDOBITEV POSLOVNE SPOSOBNOSTI

- **s sklenitvijo** zakonske zveze postane **mladoletna oseba popolnoma poslovno sposobna**
- mladoletnik **ostane poslovno sposoben** tudi če zakonska zveza preneha pred njegovo polnoletnostjo

OSEBNE PRAVICE IN DOLŽNOSTI ZAKONCEV

- osebne pravice in dolžnosti zakoncev so **v glavnem moralne in etične narave**
- **izhajajo** iz samega **bistva zakonske zveze**, niso tvorba pravnega reda
- zakonski predpisi jih **ne morejo sankcionirati**, ker bi bila sankcije neučinkovita in nesmiselna
- osebne pravice in dolžnosti tudi niso iztožljive – razen **s tožbo za razvezo zaradi**

DOLŽNOST ZAKONCEV DA ŽIVITA SKUPAJ

- ta dolžnost **izhaja iz bistva zakonske zveze** kot življenjske skupnosti
- če pride do ločenega življenja iz utemeljenih razlogov, ne gre za kršitev dolžnosti skupnega življenja
- dolgotrajno ločeno življenje lahko pripelje do nevdržnosti zakonske zveze

DOLŽNOST ZAKONCEV DA SE VZAJEMNO SPOŠTUJETA, ZAUPATA IN POMAGATA

- pomeni priznavanje enakosti dostojanstva, človeške vrednosti, zvestoba, solidarnost, podpori, varovanje koristi...

PRAVICA VSAKEGA ZAKONCA DA SI PROSTO IZBIRA POKLIC

- za izbiro dela in poklica **ni potrebna privolitev** drugega zakonca
- tudi **izrecno nasprotovanje** enega zakonca **ne more vplivati** na odločitev drugega zakonca

PRAVICA ZAKONCEV DO SVOBODNEGA ODLOČANJA O ROJSTVIH OTROK

- odločanje o rojstvih otrok je **individualna pravica** – en zakonec ne more prisiliti drugega v rojevanje otrok

ENAKE PRAVICE IN DOLŽNOSTI ZAKONCEV DO OTROK

- zakonca imata enakopravni položaj v razmerju do skupnih otrok – oba imata roditeljsko pravico

SPORAZUMNO ODLOČANJE ZAKONCEV O SKUPNIH ZADEVAH

- **skupne zadeve** so določitev bivališča, vodenje skupnega gospodinjstva, razmerja do otrok, gospodarjenje s skupnim premoženjem – te zadeve se vse te zadeve so opravljajo **v sporazumu obeh zakoncev**
- pri soodločanju mora vsak zakonec **upoštevati tudi koristi drugega zakonca in koristi družinske skupnosti**

DOLŽNOST ZAKONCEV, DA PRISPEVATA K PREŽIVLJANJU DRUŽINE

- zakonca imata **enakopravni položaj glede preživljanja družine**, vsak je **dolžan prispevati** po svojih možnostih
- prispevanje se lahko **doseže s tožbo!**

PREŽIVLJANJE NEPRESKRBLJENEGA ZAKONCA

- preživninska dolžnost obstaja **v času trajanja zakonske zveze in po razvezi** – pravila so enaka
- zakonec je v času trajanja zakonske zveze dolžan dajati **materialno pomoč nepreskrbljenemu zakoncu**
- preživljanje lahko nepreskrbljeni zakonec **doseže s tožbo**

III. PREMOŽENJSKOPRAVNE POSLEDICE ZAKONSKE ZVEZE

- **premoženjskopravni režim** – premoženjskopravni položaj zakoncev
 - lastnina zakoncev (*skupno in posebno premoženje*)
 - razpolaganje in upravljanje s premoženjem
 - delež na premoženju in delitev premoženja, pridobljenega med zakonsko zvezo
 - odgovornost zakoncev za obveznosti
 - pravni posli med zakoncema

SKUPNO IN POSEBNO PREMOŽENJE ZAKONCEV

SKUPNO PREMOŽENJE

- skupno premoženje je **vse premoženje, ki sta ga zakonca pridobila z delom med zakonsko zvezo**
- to **pravilo je kogentno**, zakonca ga ne moreta izključiti z dogovorom
- skupno premoženje je **skupna last zakoncev** – to **ni solastnina**, ker deleži še niso določeni
- zakonca v zakonski zvezi **vlagata delo ali skupna sredstva v nepremičnino**, ki je posebno premoženje enega:
 - če je vlaganje tolikšno, da se vrednost stvari bistveno spremeni, postane nepremičnina skupno premoženje

- če je ekonomsko manj pomembno vlaganje, ima drugi zakonec pravico do povračila denarne vrednosti prispevka
- **v skupno premoženje spada:** osebni dohodek vsakega zakonca, avtorski honorar, odpravnina, pokojnina, obresti iz skupnega premoženja, stvari kupljene ali zamenjane iz skupnega premoženja, sredstva dobljena s kreditom, premoženje ustvarjeno s kreditom, premoženje pridobljeno na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju čeprav je pogodbo sklenil eden obveznosti pa sta plačevala oba

POSEBNO PREMOŽENJE

- posebno premoženje je **premoženje zakonca, ki ni pridobljeno z delom**
- zakonec, ki je lastnik posebnega premoženja, lahko z njim samostojno upravlja in razpolaga, lahko pa ga z dogovorom prepusti v upravljanje in razpolaganje drugemu zakoncu
- **darila dana obema zakoncema** so posebno premoženje enega in drugega – so v solastnini, vsak ima pravico do polovice, razdelitev se uveljavlja v primeru razveze (*civilna ali fizična delitev*)
- **v posebno premoženje** spada: premoženje, ki ga ima zakonec ob sklenitvi zakonske zveze, premoženje, ki ga pridobi zakonec v trajanju zakonske zveze, vendar ne z delom, plodovi in dohodki posebnega premoženja zakoncev, ki niso pridobljeni z delom, vse pravice zakonca, ki so vezane na njegovo osebo (*osebne služnosti, preživnine, invalidnine, nezgodne rente, pravica do odškodnine za nepremoženjsko škodo, štipendije, zavarovalnina, če so bile zavarovalne premije vplačane iz posebnega premoženja zakonca...*)

UPRAVLJANJE IN RAZPOLAGANJE S SKUPNIM PREMOŽENJEM

- upravljanje in razpolaganje s skupnim premoženjem sta **skupna in sporazumna**
- zakonca se lahko dogovorita, da le eden od njiju upravlja in razpolaga s premoženjem

RAZPOLAGANJE Z DELEŽEM NA SKUPNI STVARI

- **pravni posli med živimi:** zakonec brez soglasja drugega **ne more razpolagati s svojim deležem na skupni stvari**, ker njegov delež ni določen – tak pravni **posel je ničn**
- **pravni posli v primeru smrti:** zakonec pa **lahko razpolaga s svojim deležem na skupni stvari**, ker pride do razdelitve premoženja in tudi premoženjska skupnost zakoncev preneha

RAZPOLAGANJE S POSAMEZNO SKUPNO STVARJO

- **pravni posel je izpodbojen**, če en zakonec **brez soglasja drugega sklene pravni posel** glede posamezne skupne stvari, izpodbija lahko drugi zakonec
- **pravni posel ni izpodbojen**, če je bil **sopogodbjenik dobroveren** – če ni vedel in ni mogel vedeti, da je stvar ki jo je pridobil s pravnim poslom skupno premoženje – v tem primeru ima drugi zakonec **odškodninski zahtevek**

DELITEV SKUPNEGA PREMOŽENJA

- **skupno premoženje se razdeli:**
 - **po prenehanju zakonske zveze:** smrti enega zakonca, razglasitev za mrtvega, razveza, razveljavitev zakonske zveze
 - **za čas trajanja zakonske zveze:** po sporazumu zakoncev, na zahtevo posameznega zakonca, na zahtevo upnika
- deleža zakoncev na skupnem premoženju sta načeloma **enaka**, razen če eden od zakoncev ne zahteva določitve deleža glede na prispevanje k skupnemu premoženju (*mora dokazati da je prispeval v drugačnem razmerju*)
- **pri določanju deležev** se upošteva: dohodek, pa tudi varstvo, vzgoja otrok in opravljanje domačih del!
- skupno premoženje se lahko razdeli na dva načina
 - **fizična delitev:** zakonca si razdelita predmete, ali pa eden vzame stvar in drugega izplača
 - **civilna delitev:** zakonca stvari prodana in si razdelita denar

SPORAZUM O DELITVI

- zakonca lahko opravita **sporazumno delitev**, civilno ali fizično
- **sporazum o delitvi skupnega premoženja** mora biti v obliki notarskega zapisa

SODNA DELITEV

- če se zakonca ne moreta sporazumeti, **delitev odloči in opravi sodišče** v nepravdnem postopku
- če je med zakoncema spor glede deležev in obsega premoženja se postopek prekine in zakonca napoti na pravdo
- po pravnomočnosti končanega pravnega postopka se nadaljuje nepravdni postopek
- če je skupno premoženje zaščiten kmetija, se delitev opravi po Zakonu o dedovanju kmetijskih gospodarstev – zaščitenih kmetij se ne deli, da ne pride do drobitve

ODGOVORNOST ZAKONCEV ZA OBVEZNOSTI

- **zakonec samostojno odgovarja** s svojim posebnim premoženjem in s svojim deležem na skupnem premoženju
 - za svoje osebne obveznosti
 - upnik lahko zahteva sodno ugotovitev deleža in izvršbo na ta delež
- **zakonca odgovarjata solidarno** s skupnim premoženjem
 - za obveznosti, ki bremenijo oba zakonca (*obveznosti, ki sta jih sprejela oba*)
 - za obveznosti, ki jih prevzel en zakonec za tekoče potrebe družine
 - za obveznosti, nastale v zvezi s skupnim premoženjem
- po prenehanju zakonske zveze sta **oba zakonca dolžna plačevati kredit** za skupen premoženjski predmet v sorazmerju z deležem, ki ga imata na skupnem premoženju

PRAVNI POSLI MED ZAKONCEMA

- zakonca med seboj **lahko sklepata vse pravne posle**, ki jih lahko skleneta tudi z drugimi osebami
- vsi pravni posli med zakoncema morajo biti **sklenjeni v notarski obliki**
- zakonca se lahko dogovorita, da njuno **posebno premoženje postane skupno premoženje**
 - zakonca lahko skleneta **ženitno pogodbo**, ki ureja njuna premoženjskopравни režim, mora biti v skladu z zakonom
 - zakonca se ne moreta dogovoriti, da z delom ustvarjeno premoženje v zakonski zvezi ne bi bilo skupno premoženje

IV. PREMOŽENJSKI REŽIMI V NOVELI

- novela bo zakoncema omogočila **več svobode pri urejanju premoženjskega režima**
- pri sklepanju novega premoženjskega režima bosta morala **zakonca najprej razdeliti dotedanje skupno premoženje** in šele nato bosta lahko **sklenila nov premoženjski režim** – vse skupaj bo treba overiti pri notarju
- zakonca bosta lahko sklenila premoženjski režim **pred sklenitvijo zakonske zveze, v času trajanja zakonske zveze** (*zakonska zveza bo morala že nekaj časa trajati*) in **pred razvezo** (*potem bo to sporazum o delitvi premoženja*)
- če se **zakonca ne bosta nič dogovorila**, bo njun premoženjskopравни položaj urejal zakon – zakonodajalec bo predpisal **zakoniti premoženjski režim**, ki bo moral biti enakopraven, pravičen, praktičen in fleksibilen

REŽIM ČISTE LOČITVE PREMOŽENJA

- tudi potem, ko zakonca skleneta zakonsko zvezo, imata samo posebno premoženje, skupnega premoženja ni
- tak režim je redek (*primer: če je eden od zakoncev velik podjetnik in ne želi, da drug pridobi lastnino v podjetju*)
- ta režim je sicer v skladu načelom enakopravnosti, ni pa veno pravičen (*drugi zakonec je lahko prikrajšan, ker se je posvečal družini in ni služil*)

REŽIM PARTICIPACIJE

SKUPNO PREMOŽENJE

- vse premoženje postane skupno, tudi posebno premoženje, ki ga zakonec prinese v zakonsko zvezo
- ob razvezi se skupno premoženje deli na pol, zato tisti, ki imajo veliko premoženja, tega režima ne sklepajo – če je bilo premoženje enega zakonca veliko, bo tudi drug zakonec ob razvezi dobil veliko
- možno pa se je dogovoriti, da del premoženja šteje kot pridržano premoženje, ki ni skupno

SKUPNOST ODPLAČNO PRIDOBLENEGA PREMOŽENJA

- v skupno premoženje sodi le tisto, kar je bilo pridobljeno odplačno, z delom v času trajanja zakonske zveze
- zakonca skupaj prispevata k nastanku premoženja, zato naj bosta tudi skupno udeležena
- vrednoti se tudi prispevek tistega, ki je bil doma in skrbel za družino
- zaradi pravičnosti se ta režim veliko uporablja, tudi pri nas
- menijo da je ta režim nepraktičen, ker skupno premoženje zahteva skupno upravo premoženja, kar je zapleteno

SKUPNOST POVEČANEGA PREMOŽENJA

- po sklenitvi zakonske zveze premoženje ostaja ločeno, z njim lahko razpolaga zakonec sam, vse kar en zakonec pridobi, gre v posebno premoženje
- ob razvezi pogledamo, za koliko premoženje enega zakonca presega premoženje drugega – presežek razdelimo na dve polovici in damo vsakemu zakoncu pol
- problem je, ker je tej delitvi podvrženo le tisto, kar je nad 0, zato je to krivično, ker štejemo, kot da dolgovi ni, poleg tega so delitvi podvržene tudi razne odškodnine, ki jih je prejel zakonec za poškodbe, ki jih je utrpel

IV. PRAVNE POSLEDICE ZAKONSKE ZVEZE NA DRUGIH PODROČJIH

STANOVANJSKO PRAVO

- zakonec umrlega se šteje za ožjega družinskega člana lastnika ali najemnika stanovanja
- pri najemni pogodbi
 - če sta bila najemnika oba zakonca, najemnik ostane preživeli zakonec
 - če je bil najemnik umrli zakonec ima preživeli zakonec pravico nadaljevati najem

DEDNO PRAVO

- do dedovanja pride samo ob smrti enega zakonca, ko je zakonska zveza prenehala
- skupno premoženje se razdeli na polovico ali pa se določijo deleži
- delež skupnega premoženja in posebno premoženje umrlega zakonca sta na voljo dedičem
- dediči dedujejo po oporoki ali po zakonu
- kmetijo, ki jo zakonca ustvarita s skupnim premoženjem, po smrti enega zakonca prevzame drugi zakonec, da se kmetija ne razdrobi – v primeru razveze pa se kmetija razdeli po normalnih predpisih o delitvi premoženja

PRENEHANJE ZAKONSKE ZVEZE S SMRTJO ALI RAZGLASITVIJO ZA MRTVEGA

I. PRENEHANJE ZAKONSKE ZVEZE

- zakonska zveza preneha s **smrtjo** enega zakonca ali z **razglasitvijo zakonca za mrtvega**
- zakonska zveza **preneha s trenutkom smrti**
- zakonca se razglasi za mrtvega kadar je **pogrešan** – o njem že dlje časa ni nobene vesti in je negotovo ali še živi
- pri razglasitvi za mrtvega, **zakonska zveza preneha z dnem**, ki je v odločbi **naveden kot dan smrti**
- **zakonska zveza** pri razglasitvi za mrtvega **preneha dokončno**, ne oživi, če se zakonec vrne

II. PRAVNE POSLEDICE PRENEHANJA ZAKONSKE ZVEZE

- po smrti pride do **delitve skupnega premoženja** med preživelim zakoncem in ostalimi dediči zapustnika
- pride do **dedovanja po umrlem zakoncu**
- pride do **posledic na stanovanjskem področju**

PRENEHANJE ZAKONSKE ZVEZE Z RAZVELJAVITVIJO

I. VZROKI NEVELJAVNOSTI ZAKONSKE ZVEZE (=sklenitvene napake)

- neobstoj **pogojev za veljavnost zakonske zveze** (*obstoj zakonski zadržkov, neobstoj drugih pogojev za veljavnost*)
- neobstoj **pogojev za sklenitev zakonske zveze**
- neupoštevanje **zahtev obličnosti** pri sklenitvi zakonske zveze

II. SPODBOJNOST IN KONVALIDACIJA NEVELJAVNE ZAKONSKE ZVEZE

SPODBOJNOST

- tudi če obstajajo vzroki za neveljavnost sklenjene zakonske zveze, zakonska zveza nikoli **ni neveljavna sama po sebi**, ampak jo je **potrebno s sodbo razveljaviti** – je spodborna
- sodišče ne more razveljaviti zakonske zveze po uradni dolžnosti
- **s tožbo** jo spodbija oseba, ki ima po zakonu **pravico zahtevati razveljavitev zakonske zveze**

KONVALIDACIJA

- tudi če izkaže, da obstaja eden od vzrokov neveljavnosti zakonske zveze, je **sodišče ni dolžno razveljaviti zakonske zveze v vsakem primeru**
- **neveljavna zakonska zveza** namreč lahko **konvalidira**:
 - če okoliščina, ki je vzrok neveljavnosti zakonske zveze ne obstaja več:
 - prejšnja zakonska zveza je prenehala ali je razveljavljena
 - mladoletnik je postal polnoleten
 - če okoliščina, ki je vzrok neveljavnosti še obstaja, vendar jo sodišče spregleda:
 - naknadni spregled zadržka mladoletnosti, če je mladoletnik starejši od 15 let
 - naknadni spregled zadržka sorodstva bratranca in sestrične

III. ABSOLUTNA IN RELATIVNA NEVELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE

- **pravne posledice** relativne in absolutne neveljavnosti zakonske zveze so **enake** – zakonska zveza je razveljavljena

- relativna in absolutna neveljavnost zakonske zveze se **ločita glede na krog oseb, ki so aktivno legitimirane za tožbo**, ki imajo po zakonu pravico tožiti na razveljavitev zakonske zveze

RELATIVNA NEVELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE

- upravičenci lahko **vložijo tožbo na razveljavitev** samo **v času trajanja zakonske zveze**
- na razveljavitev lahko tožijo **en zakonec, oba zakonca, starši ali skrbnik**
 - en ali drug zakonec, če se zahteva razveljavitev zaradi duševne prizadetosti ali nerazsodnosti ob sklenitvi zakonske zveze, vendar šele potem, ko je to stanje prenehalo (*smiselno bi bilo, da bi bil rok za vložitev tožbe 1 leto*)
 - en zakonec, če zahteva razveljavitev zaradi prisile ali zmote; zakonec, ki je bil pod prisilo ali v zmoti mora tožiti v 1 letu po prenehanju prisile ali po spoznanju zmote in sta zakonca v tem času živela skupaj
 - starši ali skrbnik, če se zahteva razveljavitev zaradi zadržka mladoletnosti

ABSOLUTNA NEVELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE

- na razveljavitev lahko tožijo **tisti, ki imajo korist od tega da se zakonska zveza razveljavi**
- upravičenci lahko **vložijo tožbo** na razveljavitev **tudi po prenehanju zakonske zveze**
 - če je bil zakonec ob sklenitvi zakonske duševno prizadet ali nerazsoden in to še traja
 - če je bil zakonec ob sklenitvi zakonske zveze še ali že poročen
 - če sta zakonca sorodnika v ravni črti ali stranski črti do 4. kolena
 - če zakonca (*oz. en zakonec in pooblaščenec drugega*) nista bila prisotna pri sklepanju zakonske zveze
 - če zakonska zveza ni bila sklenjena z namenom skupnega življenja
 - če je zaradi sklenitve zakonske zveze prizadet javni interes, toži javni tožilec (*pri zadržku duševne prizadetosti ali nerazsodnosti, pri zadržku obstoječe zakonske zveze in pri zadržku sorodstva*)

IV. TOŽBA NA RAZVELJAVITEV ZAKONSKE ZVEZE

- pravica zahtevati razveljavitev zakonske zveze je **osebna pravica**, po smrti upravičenca **ne preide na dediče**
- **dediči lahko** po smrti upravičenca samo **nadaljujejo postopek za razveljavitev zakonske zveze**, ne morejo pa sami začeti postopka
- dediči morajo **nadaljevati postopek v roku 6 mesecev po smrti upravičenca** z zahtevkom, da je bila zapustnikova tožba na razveljavitev zakonske zveze utemeljena

V. PRAVNE POSLEDICE RAZVELJAVITVE ZAKONSKE ZVEZE

- vse **pravne posledice razveljavitve** zakonske zveze so **enake kot pri razvezi**
- vse **pravne posledice** zakonske zveze **prenehajo** z dnem, ko postane **pravnomočna razveljavitvena sodba**
- dokler zakonska zveza ni razglašena za neveljavno, veljata zakonca za poročena

PRENEHANJE ZAKONSKE ZVEZE Z RAZVEZO

I. RAZVEZA ZAKONSKE ZVEZE PO NAŠEM PRAVU

- razveza zakonske zveze je **prenehanje zakonske zveze** za življenja obeh zakoncev **po odločbi sodišča**
 - sporazumna razveza zakonske zveze (*stranki dasta predlog za sporazumno razvezo sodišču*)

- razveza zakonske zveze na tožbo (eden toži zaradi nevdržnost zakonske zveze)

SPORAZUMNA RAZVEZA ZAKONSKE ZVEZE

- **sporazumna razveza** omogoča zakoncema, da se na human in dostojanstven način rešita zakonske zveze
- zakonca pri sporazumni razvezi **nista dolžna navajati razlogov, ki so ju pripeljali do razveze**, sodišče ne ugotavlja stanja njenega zakonskega razmerja in ne raziskuje intimnega sveta njune zakonske zveze
- pri sporazumni razvezi morata zakonca skleniti **sporazum o razvezi**, na podlagi katerega **sodišču podata predlog za razvezo zakonske zveze**
 - sporazum mora izražati svobodno voljo zakoncev: volja mora biti brez napak, ne sme biti zmote ali prisile
 - sporazum ne sme biti sklenjen zaradi kakšnih drugih koristi: da bi zakonca pridobila družbeno stanovanje, davčne predpise – to je simulirana razveza, pri kateri ni sporazuma
- **v sporazumu o razvezi se morata zakonca sporazumeti**
 - o razmerju do skupnih otrok: najpomembnejši del sporazuma, sodišče oceni ali je v sporazumu primerno poskrbljeno za varstvo, vzgojo in preživljanje otrok, sporazum se oceni s stališča koristi otrok, pridobiti mora mnenje CSD, sodišče ne more nadomestiti neprimerne sporazuma s svojo odločitvijo
 - o preživljanju nepreskrbljenega zakonca (glej sporazum o preživljanju)
 - o delitvi skupnega premoženja, predložita morata pismeni sodniško overjeni dogovor
 - o tem, kdo bo ostal v skupnem stanovanju
- če sporazum izpolnjuje vse pogoje, sodišče **sprejme predlog in izda sodbo, s katero razveže zakonsko zvezo**
- če sporazum ne izpolnjuje katerega pogoja, sodišče **zavrne predlog in zakonca napoti na pravdo** (razveza na tožbo)

RAZVEZA ZAKONSKE ZVEZE NA TOŽBO – ZARADI NEVDŽRNOSTI

- razveza na tožbo je **sredstvo**, s katerim se zakonci **rešijo nevdržne zakonske zveze**
- edini **razvezni razlog je nevdržnost**
- zakonska zveza se **razveže na zahtevo kateregakoli zakonca**, tudi tistega, ki je nevdržnost povzročil
- zadostuje tudi, če samo eden od zakoncev ne more več prenašati zakonske zveze zaradi nevdržnosti
- **nevdržnost** morata zakonca **dokazati** pred sodiščem v razveznem postopku
- **sodišče pa ne ugotavlja krivde** – ni krivdnega načela, vseeno je, kdo je povzročil nevdržnost
- sodišče mora **raziskati vzroke nevdržnosti in podati oceno o nevdržnosti** zakonske zveze
- sodišče razveže zakonsko zvezo samo če ugotovi, da je zakonska zveza iz kateregakoli vzroka nevdržna
- **vzroki za nevdržnost** so: neskladnost značajev, zunajzakonska skupnost, grdo ravnanje, zlobna zapustitev, varanje, prepiri, neizpolnjevanje zakonskih dolžnosti – odnosi med zakoncema so resno in trajno omajani
- **nevdržnost je nedoločen pravni pojem**, katerega vsebino določi sodišče v posameznem primeru

III. POSTOPEK ZA RAZVEZO ZAKONSKE ZVEZE

- za postopek za razvezo zakonske zveze se **subsidiarno uporabljajo določbe novega ZPP**
- **pravica do tožbe na razvezo zakonske zveze** je osebna pravica, zato ugasne s smrtjo zakonca

- **dediči** lahko v 6 mesecih po smrti **nadaljujejo že začeti postopek** z zahtevkom, da je bila zapustnikova tožba na razvezo zakonske zveze utemeljena
- v razveznem postopku odloča **okrožno sodišče**
- **razvezni postopek se začne:**
 - s tožbo na razvezo zaradi nevzdržnosti: postopek začne teči z vročitvijo tožbe toženemu zakoncu
 - s predlogom za sporazumno razvezo: postopek začne teči, ko zakonca podata predlog na sodišče

SVETOVALNI RAZGOVOR

- sodišče tožbo ali predlog za razvezo pošlje **CSD**, ki **mora opravi svetovalni razgovor**
- svetovalni **razgovor se ne opravi** če: je en zakonec duševno bolan ali nerazsoden, če gre za razvezo zaradi pogrešanosti, če eden ali oba zakonca živita v tujini, če zakonca nimata skupnih otrok
- svetovalnega razgovora se **morata zakonca udeležiti osebno**, brez pooblaščenca

SODBA

- **sodišče razveže zakonsko zvezo s sodbo**, ne glede na to ali gre za sporazumno razvezo ali razvezo na tožbo
- sodba, s katero se razveže **sporazumna zakonska zveza, se lahko izpodbija**:
 - zaradi bistvenih kršitev ZPP
 - če je zakonec pristal na razvezo zaradi sile ali zmote
 - če niso izpolnjeni vsi pogoji za sporazumno razvezo
- s **pravnomočno sodbo** je **razveza definitivna**, vpiše se v rojstno in matično poročno knjigo
- del sodbe, ki določa prenehanje zakonske zveze, se **ne more razveljaviti ali spremeniti na podlagi izrednih pravnih sredstev** – revizija v zakonskih sporih ni dovoljena!!!

IV. PRAVNE POSLEDICE RAZVEZE V RAZMERJU MED ZAKONCEMA

OSEBNOPRAVNE POSLEDICE PRENEHAJO

- prenehajo vse osebne pravice in dolžnosti zakoncev

PREŽIVLJANJE NEPRESKRBLJENEGA ZAKONCA

PREDPOSTAVKE ZA PREŽIVLJANJE

- **pomanjkanje sredstev**:
 - drugi zakonec je dolžan preživljati zakonca, ki je brez dohodkov, brez premoženja ali če iz svojih dohodkov in premoženja ne more poravnati stroškov za življenje
- **nezaposlenost in nesposobnost za delo**:
 - če je drugi zakonec brez svoje krivde nezaposlen ali pa nesposoben za delo in se ne more samostojno preživljati; zakoncu se ni treba zaposliti: če ne more dobiti dela, ki bi ustrezalo njegovim kvalifikacijam, če bi zaposlitev poslabšala njegove življenjske razmere ali razmere oseb pod njegovo roditeljsko pravico, če bi zaposlitev onemogočila ali otežila izvrševanje skrbi za otroke, če bi opravljal slabo plačano delo in bi bili stroški za skrb za otroke nesorazmerno visoki glede na njegov zaslužek
- **sposobnost zakonca za preživljanje drugega zakonca**:
 - zakonec mora biti s svojimi rednimi dohodki sposoben preživljati drugega zakonca; zakonec ni dolžan preživljati drugega zakonca: če bi bilo s tem ogroženo njegovo lastno preživljanje ali preživljanje drugih oseb, ki jih mora preživljati (*ampak sem ne spadajo njegovi starši ali polnoletni otroci*), če bi bilo s tem ogroženo preživljanje mladoletnega otroka

TOŽBA NA PREŽIVLJANJE

- po razvezi zakonske ima **nepreskrbljeni zakonec pravico do preživljanja**

- pravica do preživljanja je **iztožljiva**, vendar mora nepreskrbljeni zakonec **vložiti tožbo na preživljanje**
- preživnino se lahko zahteva od trenutka, ko je bila vložena tožba za preživljanje

SPORAZUM O PREŽIVLJANJU

- zakonca lahko skleneta **sporazum o preživljanju**
 - zakonca skleneta dogovor o preživljanju pred CSD v pisni obliki (*po noveli naj bi bili za to pristojni notarji*)
 - sporazum o preživljanju je izvršilni naslov (če se nasprotna stranka ne drži obveznosti, ni treba tožiti na ugotovitev, da preživninska obveznost obstaja, neposredno na podlagi sporazuma se zahteva izvršba, izvršilni naslov je ponavadi sodba)
- pri sklepanju sporazuma o preživljanju morata zakonca **ravnati obzirno** do sebe in do otrok – **država sme poseči v sporazum**, če zakonca ne ravnata obzirno, lahko ga razveljavi
 - če zakonca v sporazumu ne upoštevata ustavnih načel in prisilnih predpisov
 - če zakonca skleneta sporazum, ki za enega pomeni samo breme za drugega pa samo korist
 - če se zakonca sporazumeta, da se eden odpove preživnini in prevali preživljanje na socialno skrbstvo
 - če se zakonca sporazumeta, da bo en plačal veliko odškodnino, da bi dobil otroka ob razvezi...
- sodnik lahko odreče sklicevanje na veljaven sporazum, zaradi načela dobre vere in poštenja
- je sodna praksa je spremenila stališče da se **zakonca** ne moreta **dogovoriti o preživnini** (*spremenjeno bo v noveli*)
 - zakonec se lahko odpove pravici do preživljanja
 - zakonca se lahko dogovorita da bo eden preživljal drugega, čeprav mu ne bi bilo treba (*volenti non fit iniuria*)

ZAVRNITEV ZAHTEVKA ZA PREŽIVLJANJE

- če bi bila **določitev preživnine nepravilna** do tistega, ki je dolžan preživljati in glede na ravnanje in obnašanje zahtevajočega zakonca v času zakonske zveze (*mož je pretepal ženo, zato se je ločila, zdaj pa zahteva preživnino*)
- če se **gmotne razmere zahtevajočega niso bistveno spremenile** s sklenitvijo zakonske zveze in se tudi po razvezi ne bodo spremenile (*to velja zlasti, če je zakonska zveza trajala le kratek čas*)
- če sta **zakonca že pred razvezo živela ločeno življenje in nista bila ekonomsko odvisna drug od drugega**

DOLOČITEV PREŽIVNINE

- preživnina se vedno **določi v razvezni sodbi**
- po sodni praksi se preživnina lahko **določi pred, med in izjemoma po razveznem postopku** (*v posebni pravdi, če so pogoji za preživljanje obstajali že ob razvezi in če še obstajajo*)
- preživnina se lahko **določi samo simbolično**, če je mogoče trditi, da bo en zakonec v določenem času po razvezi ostal brez sredstev za preživljanje – sodišče v tem primeru določi minimalno preživnino, ki jo ob nastopu potrebe zviša na predlog upravičenca
- preživnina se lahko **prizna samo za določen čas**, dokler se zakonec se vživi v položaj in si ne uredi razmer

REVALORIZACIJA

- **preživnina** se obvezno **revalorizira** glede na dvig življenjskih stroškov in gibanje osebnih dohodkov
- revalorizacijo opravlja Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

ZVIŠANJE ALI ZNIŽANJE PREŽIVNINE (*≠revalorizacija!*)

- preživnina se lahko na zahtevo prizadetega spremeni, **če se spremenijo potrebe** preživninskega upravičenca ali **zmožnosti** preživninskega zavezanca (*rebus sic stantibus*)
- ne gledamo povprečno, ampak individualno

UGASNITEV PRAVICE DO PREŽIVLJANJA

- **pravica do preživljanja ugasne** če nepreskrbljeni zakonec:
 - dobi dohodke – zaposlitev
 - dobi premoženje
 - sklene zakonsko zvezo
 - zaživi v zunajzakonski skupnosti (*šele v noveli!*)
- ko **pravica do preživljanja** po razvezi enkrat ugasne je ni mogoče ponovno dodeliti, **ne oživi**

PLAČEVANJE PREŽIVNINE (*po noveli*)

- **preživnina** se bo **plačevala vnaprej**, v obliki mesečne denarne vsote, rente
- **preživnino** bo mogoče **poravnati v enkratnem denarnem znesku** (*če bo zakonec kmalu izgubil preživnino*)
- **preživnino** bo mogoče **poravnati tudi na drug način** (*zakonec drugemu prepusti hišo, delnice, drugo premoženje...*)
- s plačilom enkratnega zneska ali poravnavo na drug način ne sme priti do slabšega položaja kot v primeru mesečne denarne rente in ne sme pomeniti hujšega bremena za plačnika preživnine
- **višina preživnine** se bo odmerila glede na stroške, nujno potrebne za primerno preživljanje (*primernost se ocenjuje po povprečnih potrebah ljudi, po dosedanjih razmerah upravičenca in upošteva premoženjske razmere dajalca preživnine – primerno preživljanje ne pomeni, da bo imel zakonec iste premoženjski status kot ga je imel med zakonsko zvezo*)

VRNITEV DARIL

- razvezana zakonca **vrneta darila, ki sta jih dala drug drugemu** pred razvezo
- vračajo se samo **darila, ki niso v sorazmerju s premoženjskim stanjem zakonca**, ki je darilo dal
- darila se vračajo v stanju, kakršnem so bila, ko je nastopil razlog za razvezo (*ta čas je težko določiti*)
- če je obdarjeni zakonec **darilo odsvojil**, je dolžan **vrniti vrednost darila – realna subrogacija**

DELITEV PREMOŽENJA

- delitev premoženja med zakoncema se opravi **po sporazumu zakoncev** ali **po odločbi sodišča**
- pri sporazumni razvezi se morata zakonca, ki morata predložiti pisni sodno overjeni dogovor o delitvi premoženja
- pri razvezi na tožbo ne deli premoženja sodišče, ki vodi razvezni postopek, če med zakoncema **obstaja spor glede skupnega premoženja**, ju **napoti na nepravdni postopek**, v katerem se razdeli skupno premoženje
- **določbe o nedeljivosti kmetij** iz Zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev **ne pridejo v poštev pri razvezi** – kmečki zakonci lahko dobijo svoj delež v naravi

IZGUBA MOŽNOSTI DEDOVANJA PO ZAKONU

- zakonec **izgubi možnost dedovanja** po zakonu in po oporoki
- preživeli zakonec **izgubi dedno pravico**, če je **zapustnik vložil tožbo za razvezo**, a je še **pred razvezo umrl** in so dediči umrlega zakonca nadaljevali postopek na podlagi tožbe in je bila tožba utemeljena

- bivši zakonec lahko deduje le, če je po razvezi napisana nova oporoka, v kateri je postavljen za dediča

VPRAŠANJE GLEDE STANOVANJA

- o tem kateri zakonec bo po razvezi še naprej najemnik skupnega stanovanja, se **zakonca lahko sporazumeta**
- če se ne sporazumeta, o tem **odloči sodišče v nepravdnem postopku** (*ne v razveznem postopku*)
- sodišče upošteva stanovanjske potrebe razvezanih zakoncev, njunih otrok in druge okoliščine
- razvezani zakonec, ki ne obdrži stanovanjske pravice, se mora izseliti v roku, ki ga določi sodišče
- v primeru **službenih stanovanj** ostane najemnik tisti, ki je dobil službeno stanovanje kot stimulacijo za delo
- v primeru da drugi zakonec ostane v stanovanju po razvezi, mora podjetje dati soglasje
- če se zakonca ne moreta sporazumeti o tem, kdo bo ostal v stanovanju, se stanovanje dodeli enemu ki drugega izplača, hiša se prezida če je mogoče, stanovanje se proda in razdeli denar

V. PRAVNE POSLEDICE RAZVEZE V RAZMERJU DO OTROK

- v razmerju zakoncev do skupnih otrok, **se ob razvezi pojavita dve vprašanji**:
 - pri kom bodo po razvezi skupni otroci v varstvu in vzgoji
 - kako bo razdeljeno breme preživljanja skupnih otrok med ob starša
- **razvezna sodba** vsebovati odgovor na ti dve vprašanji
- pri sporazumni razvezi se o tem sporazumeta zakonca, sodišče mora oceniti tak sporazum s stališča koristi otrok
- pri razvezi na tožbo o tem lahko sporazumeta zakonca ali pa odloči sodišče, ki ga mora voditi otrokova korist
- pri odločanju o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok **sodišče ni vezano na postavljene zahteve** – o tem lahko odloča tudi, če zahtevk sploh ni bil postavljen

VZGOJA IN VARSTVO SKUPNIH OTROK PO RAZVEZI

ODLOČANJE O VZGOJI IN VARSTVU SKUPNIH OTROK

- pri odločanju o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok **sodišče ni vezano na postavljene zahteve** – o tem lahko odloča tudi, če zahtevk sploh ni bil postavljen
- v zvezi s tem lahko **sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih stranke niso navajale**
- sodišče mora **po uradni dolžnosti** storiti vse, da se **zavarujejo koristi in pravice otrok in drugih oseb**, ki niso sposobne skrbeti zase
- v sodbo, s katero razveže zakonska zveza, sodišče vnese sporazum o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok
- ko sodišče odloča o tem, komu naj se zaupajo otroci, mora pridobiti **mnenje CSD** ali celo **mnenje izvedenca**, vendar to mnenje sodišča ne obvezuje, zaradi načela proste presoje dokazov
- sodišče mora **upoštevati voljo otroka**
- če je otrok **dopolnil 10 let** in je razsoden ga je treba **obvestiti o razvezi** in ima **pravico, da izjavi svoje mnenje**
- če je otrok **dopolnil 15 let** in je razsoden, mu je treba **vročiti sodno odločitev** in ima **pravico do pritožbe**
- sodišče otroka povabi na **neformalni razgovor**, poleg njega je lahko šolski svetovalec, svetovalec CSD ali oseba ki ji zaupa, o razgovoru se napravi zapisnik, staršem se lahko odreče vpogled v zapisnik – problem je, da sodišče zapisnik uporabi pri obrazložitvi sodbe, kar omogoča uporabo pravnih sredstev
- starša morata ob razvezi najti način varstva in vzgoje otrok, ki bo najmanj prizadel in obremenjeval otroka

NAČINI VZGOJE IN VARSTVA OTROK PO RAZVEZI

VSI OTROCI OSTANEJO PRI ENEM IZMED STARŠEV

- nobenega od staršev se **ne** sme **preferirati** (*roditeljska pravica pripada obema*) zaradi enakopravnosti med spoloma in enakopravnost med zakoncema – otroka se ne dodeljuje avtomatično
- zmotno je prepričanje, da je treba majhnega otroka zaupati materi in le izjemoma očetu
- pri odločitvi o tem pri kom bo otrok, **mora sodišče upoštevati**:
 - **načelo pospeševanja otrokovega razvoja**: pri katerem roditelju bodo podani boljši pogoji za uveljavljanje otrokove koristi in razvoj njegove osebnosti (*boljše materialne razmere, izobrazba, boljša sposobnost za vzgojo*)
 - **načelo kontinuitete**: pri katerem od roditeljev bo otroku omogočeno, da ohrani svoje stike do zunanjega sveta, kje je živel pred razvezo – to načelo prevlada, če so možnosti pri starših enake in otrok ne izrazi želje
- **roditelj**, ki mu otrok ni zaupan v varstvo in vzgojo, **ne izgubi roditeljske pravice**, je omejen v njenem izvrševanju, še vedno ima pravico do stikov in pravico do preživljanja
- taka ureditev je sporna, ker omejuje pravice staršev

ENI OTROCI OSTANEJO PRI ENEM, DRUGI PA PRI DRUGEM STARŠU

- proti taki odločitvi govori okoliščina, da se **pri tem bolj upoštevajo interesi staršev kot interesi otrok**
- poleg tega se otroci ne ločujejo le od staršev, ampak tudi od sester in bratov
- tudi v tem primeru noben izmed staršev ne izgubi roditeljske pravice

OTROCI SE DAJO V ZAVOD

- to je **izjemen ukrep**, ki ga sodišče uporabi le, **če ni nobene možnosti, da bi otrok živel pri enem izmed staršev**, ali če bi bile otrokove koristi pri kateremkoli izmed njih ogrožene
- na to kaže okoliščina, da sta **starša izrabljala otrokova čustva** v medsebojnem obračunavanju
- starši razen pravice varovanja in vzgoje **ohranijo vse starševske pravice**

OTROCI SE ZAUPAJO TRETJI OSEBI

- zakon določa poseben primer, ko se otroka zaupa tretji osebi v varstvo in vzgojo z **enakimi pravnimi posledicami**, kot jih ima **odvzem otroka** – v tem primeru **starši izgubijo roditeljsko pravico**
- glede namestitve otroka pri tretji osebi se **smiselno uporabljajo določbe o rejništvu**

SKUPNA VZGOJA IN VARSTVO

- v svetu je poznana metoda **joint custody** – skupna skrb za otroka
- otrok ostane vzgoji v in varstvu obeh staršev, če oba to želita, če sta za to sposobna in če je to v otrokovo korist
- v zakonu **ni določb o skupni vzgoji in varstvu**, vendar zakon izrecno ne prepoveduje takih sporazumov
- tak sistem je boljši, ker uresničuje ustavno načelo, da so pravice staršev do otroka enake
- starša se lahko dogovorita o skupni vzgoji in varstvu **samo pri sporazumni razvezi**, pri razvezo na tožbo pa ne (*v noveli bo omogočen sporazum o skupni vzgoji in varstvu tudi pri razvezi na tožbo*)
- novela: starša se bosta ob sporazumni razvezi ali ob razvezi na tožbo skušala **dogovoriti o skupni vzgoji in varstvu** – pri tem jima bo **pomagal CSD**, če se ne bosta mogla dogovoriti, bo o tem **odločilo sodišče**
- **poznamo 3 modele skupne vzgoje in varstva**:
 - **sistem gnezda**: skupno stanovanje za otroka, starši pa se izmenjujejo

- sistem nihala: otrok je enkrat pri enem, drugič pri drugem staršu, vsak od staršev nosi stroške preživljanja
- rezidenčni sistem: otrok pri enem staršu, ki ga preživlja, drugi pa ga obiskuje in plačuje preživnino

OSEBNI STIKI PO RAZVEZI

- tisti od staršev, ki mu otrok ni bil zaupan v varstvo, ima **pravico do osebnih stikov z otrokom**
- za razliko od ureditve v Konvenciji o otrokovih pravicah, so pri nas **stiki z otroci pravica staršev in ne otrok**
- **namen osebnih stikov**:
 - da otrok ohranja občutek povezanosti s staršem in medsebojne pripadnosti
 - da roditelj, ki otroka nima pri sebi, vpliva na otrokovo vzgojo in se seznanja z otrokovim razvojem
 - da lahko roditelj, ki ne živi z otrokom zadovoljuje svoje čustvene potrebe
- **način izvrševanja osebnih stikov**
 - način izvrševanja pravice do stikov uredita roditelja sporazumno (odločita kdaj in kako se bodo izvrševali)
 - če se ne moreta dogovoriti o izvrševanju stikov o tem odloči CSD, ki upošteva tudi želje otroka
- staršu **ne sme nihče preprečiti izvrševanja pravice do osebnih stikov z otrokom (lahko tudi z začasno odredbo)**
- **v razveznem postopku** lahko **sodišče** omeji ali odvzame osebne stike, če meni, da niso v otrokovo korist – če sodišče sprejme tako odločitev, lahko po spremembi okoliščin odločitev spremeni samo sodišče z novo odločbo
- če se šele **po razvezi** pojavi potreba po omejitvi ali odvzemu stikov, o tem **odloča CSD (če pride do razveze ali do razpada življenske skupnosti)**

PREŽIVLJANJE SKUPNIH OTROK PO RAZVEZI (glej dolžnost preživljanja)

- po razvezi je vsak od staršev dolžan preživljati otroka v skladu s svojimi možnostmi in otrokovimi potrebami
- **sodišče določi preživljanje**: po uradni dolžnosti ali na zahtevo upravičenca

VI. IZDAJANJE ZAČASNIH ODREDB ZA UREDITEV RAZMERIJ

- včasih se pojavi potreba po tem, da **sodišče takoj odloči o spornem vprašanju** – če je otrokova korist hudo ogrožena in če z zavarovanjem ne moremo počakati do konca postopka
- v tem primeru **sodišče** med postopkom razveze **izda začasno odredbo** s katero uredi določena razmerja
- začasne odredbe se **izdajajo na podlagi verjetnosti** – sodišče mora ugotoviti stopnjo verjetnosti, da bo eden od staršev bolj skrbel za otroka (*pri končnih odločitvah je potrebna gotovost, pri začasnih odredbah pa verjetnost*)
- začasne odredbe **veljajo do pravnomočnosti odločbe** (*to je lahko tudi precej dolgo časa, zato je potrebna previdnost*)
- **sodišče lahko na predlog izda**:
 - začasno odredbo o preživljanju zakonca
 - začasno odredbo o izselitvi zakonca iz skupnega stanovanja, da se prepreči nasilje
- **sodišče lahko po uradni dolžnosti izda**:
 - začasno odredbo o vzgoji in varstvu skupnih otrok (*otroka se začasno dodeli enemu od staršev*)
 - začasno odredbo o preživljanju mladoletnih otrok
 - začasno odredbo o odvzemu ali omejitvi stikov
- **sodišče mora za izdajo začasne odredbe**:
 - zaslišati starše

- pridobiti mnenje CSD
- pridobiti mnenje izvedenca (z varovanjem otrokovih koristi ne smemo kršiti pravic druge stranke)
- pridobiti mnenje otroka